

שאלות ותשובות

עם הרב יוסף צבי רימון

משלוח מנות בקורונה

שאלה

שלום הרב, כיצד ניתן לתת משלוח מנות השנה? הבעיה היא כפולה – יש אנשים בבידוד או חולים שלא יכולים לתת משלוח מנות, ובנוסף, גם מבין אלו שאינם בבידוד רבים חוששים לשלוח משלוחי מנות אישיים בגלל הקורונה, או ללכת לבתים של אחרים. כיצד אפשר לקיים את מצוות משלוח מנות במציאות כזו?

תשובה

לשאלה זו ניתן להציע מענה פרטני – משלוח מנות על ידי שליח, ומענה כללי – משלוח מנות קהילתי.

משלוח מנות על ידי שליח

האם ניתן לתת משלוח מנות על ידי שליח ולא בצורה ישירה? התשובה לשאלה זו היא שבוודאי אפשר לצאת ידי חובה בנתינה על ידי שליח (משום ששלוחו של אדם כמותו), ויותר מכך – ייתכן אולי שיש עדיפות לתת באמצעות שליח.

שו"ת בנין ציון (סימן מ"ד; הובא במשנה ברורה תרצה, ס"ק יח) כותב שכיוון שכתוב "**ומשלוח מנות**" ייתכן שצריך לתת את המשלוח דווקא על ידי שליח, ומדברי המשנה ברורה (תרצ"ה, ס"ק יח) נראה שחשש לכך. אולם רוב האחרונים כותבים שבוודאי אין חובה לתת משלוח מנות דווקא על ידי שליח (כך החיים ס"ק מא; שו"ת ציץ אליעזר, ח"ט, סימן ל"ג אות ד; שו"ת יביע אומר, ח"ט, סימן ע"ו, חזון איש, הובא בארחות רבינו ח"ג, עמ' נג), ועוד רבים). אדרבה, מסתבר שיש מעלה דווקא שאדם ייתן בעצמו, משום ש"מצווה בו יותר מבשלוחו" (אשל אברהם (בוטשאטש) תרצ"ה, ד"ה כמדומה).

למעשה, ניתן לכתחילה לתת משלוח מנות בין על ידי עצמו ובין על ידי שליח. לפני פורים או בפורים עצמו נותנים לשליח כסף כדי שיקנה בו מנות, ובפורים השליח ייתן את המנות (וכך יעשה מי שנמצא בבידוד). מי שנמצא בבידוד ולא יכול להעביר לשליח כסף – יכול לשלם לו אונליין (בהעברה בנקאית, פייבוקס, ביט וכדומה). ניתן גם להזמין באינטרנט משלוח עבור אדם אחר (שיגיע אליו בפורים עצמו) ולשלם אונליין בכרטיס אשראי.

משלוח מנות קהילתי

אפשרות נוספת, שיכולה לשמש פיתרון ברמה הקהילתית עבור אנשים רבים, ובנוסף תפתור גם את בעיית הכנת המאכלים, היא **משלוח מנות משותף**: כל אחת ממשפחות הקהילה תתן סכום כסף (עבור כל בני המשפחה), ונציגי הקהילה יקנו בכסף זה מאכלים ארוזים שאותם יחלקו במשלוח המנות הקהילתי, כך שלמעשה כל משפחה מקבלת משלוח מנות (או שכמה אנשים יזמינו משלוח מנות קנוי לאדם או למשפחה וישתתפו כולם בתשלום). האם דבר זה אפשרי?

הגמרא (מגילה ז.) אומרת שכדי לצאת ידי חובת משלוח מנות יש לתת "שתי מנות לאיש אחד", וכך נפסק **ברמב"ם** (מגילה פ"ב ה"א) **ובשו"ע** (תרצ"ה, ד.). לכן, כאשר כל אחד מהמשתתפים במשלוח מנות משותף נותן סכום שיש בו כדי שיעור שתי מנות, והמקבל מקבל שתי מנות לפחות מאחד מהשולחים, יוצאים בכך ידי חובה, שהרי כל אחד נתן שתי מנות לאדם אחר שקיבל אותו (וכך כתב בחזון עובדיה עמ' קלז; וכן הגרשז"א בהליכות שלמה, מועדי השנה תשרי-אדר, יט, טו). אך רצוי שכל אחד ידע ממי הוא קיבל את המשלוח, כדי שלא תהיה זו נתינה בעילום שם (עיינו בספרי הלכה ממקורה – פורים, עמ' 209). אך אם כל אחד נותן פחות משיעור שתי מנות, או שהמקבל מקבל פחות משיעור שתי מנות מכל אחד, מסתבר שלא יוצאים בכך ידי חובה (וכן כתב הגרשז"א בהליכות שלמה שם. אך עיינו חזון עובדיה שם, הערה כו ד"ה וראיתי).

כמה כסף כל אחד צריך לתת?

מהו גודלה של כל "מנה" במשלוח מנות? בירושלמי (מגילה פ"א ה"ד) מסופר שרבי יהודה נשיאה שלח לרבי הושעיה משלוח מנות שכלל חתיכת בשר ומעט יין, ואמר לו רבי הושעיה שהוא לא יצא בכך ידי חובת משלוח מנות. **הריטב"א** (ד"ה תני) מסביר:

שלא היתה יקרה התשורה בעיניו, ואמר שאינה מתנה לאדם כמוהו ולא יצא ידי חובת משלוח מנות איש לרעהו.

מכאן עולה שאין שיעור אחיד למנה, והיא צריכה להיות בעלת חשיבות כזו שראוי לכבד בה אורח (וכך פוסק ערוך השולחן תרצ"ה, טו). כיצד מגדירים "מנה מכובדת"? ייתכן שהדבר תלוי בטעמים היסודיים של מצוות משלוח מנות.

לפי **תרומת הדשן** (סימן קי"א), מטרת משלוח המנות היא שהמקבל יוכל לקיים בו את מצוות סעודת פורים כראוי. לפי זה מסתבר שהגדרת "מנה מכובדת" נקבעת לפי חשיבות המנה בעיני המקבל (וכן כתב הביאור הלכה תרצ"ה, ד, ד"ה חייב). אולם בספר **מנות הלוי** (אסתר ט', יח-יט ד"ה והה"ר יהודה) מובא שמשלוח מנות נועד לבטא את האחדות שבעם ישראל (וכן כתב **הב"ח** (תרצ"ה, ו)), ואם כך מסתבר שהעיקר הוא שהנותן יראה את חיבתו ואהבתו, ולכן חשיבות המנה נקבעת לפי הנותן (וכך נראה מהריטב"א שם, ושו"ת ציץ אליעזר, ח"ח, סימן י"ד).

למעשה צריך שהמנה תהיה בשיעור שרגילים בדרך כלל לכבד בו אורחים הן מצד הנותן והן מצד המקבל. שיעור זה משתנה מקהילה לקהילה, ובקהילה ממוצעת מסתבר שבימינו **השיעור הוא כ-5 ש"ח לשתי מנות בסיסיות ועד 25-30 ש"ח לשתי מנות מהודרות**. כמובן שמשלוח מנות צריך להיות בסופו של דבר אוכל ולא כסף (עיינו הלכה ממקורה שם, עמ' 218, ואכמ"ל). **יש לשים לב שכל אחד מבני המשפחה צריך לתת כשיעור זה** (שהרי כל אחד ואחד צריך לתת בעצמו משלוח מנות).

מתי משלמים את הכסף?

ישנו דיון בפוסקים לגבי נתינת משלוח מנות לפני פורים (באופן שהאוכל לא ייאלץ עד פורים) (ראו הלכה ממקורה שם, עמ' 227). במקרה שלנו, לכל הדעות **ניתן לכתחילה לתת את הכסף המיועד למשלוח לפני פורים**, כיוון שבעצם אין כאן נתינה של המשלוח לפני פורים אלא רק מילוי שליח שייתן את המשלוח המנות ביום הפורים עצמו (**ואולי כך עדיף**, כדי שבפורים עצמו המשלוח כבר יהיה מוכן ואפשר יהיה לתת אותו). לכן נותנים את הכסף לנציג בקהילה, והוא השליח שלהם לתת (בעצמו או על ידי אחרים) את המשלוח בפורים.

סיכום

- מי שנמצא בבידוד יכול לקיים את מצוות משלוח מנות על ידי שליח, שייתן לו מראש כסף כדי שיקנה משלוח מנות וייתן עבורו בפורים.
- ניתן גם לעשות משלוח מנות קהילתי, במיוחד במציאות זו של הקורונה (ויש בכך עדיפות נוספת, שהמאכלים ארוזים). ויש להקפיד על התנאים הבאים:
- כל אחד ייתן סכום כסף שמספיק לשתי מנות שניתן לכבד בהן אורח (בקהילה זו). בקהילה ממוצעת מסתבר שהסכום הוא 25-30 ש"ח (את יתרת הכסף כדאי לתת לצדקה, ולהודיע על כך מראש לאנשים).
- כל אדם שמקבל משלוח מנות יקבל שיעור של שתי מנות לפחות מאדם אחד שנותן לו את המשלוח.
- רצוי שכל אחד מהנותנים יגדיר למי הוא נותן את משלוח המנות ההלכתי (שיש בו שיעור של שתי מנות לכל אחד), ושאר הרשימה אינה כדי לצאת ידי חובה.
- את הכסף עבור המשלוח ניתן לתת לפני פורים, אולם יש למנות נציג שיהיה השליח עבור כל אחד ואחד מהנותנים.
- משלוח המנות יגיע אל האנשים בפורים עצמו.

משלוח מנות בטלפון?

אי אפשר כמובן לתת משלוח מנות בשיחת טלפון – המשלוח חייב להיות אמיתי. אבל ראוי וכדאי **לשמח אנשים בפורים בטלפון**. המטרה העיקרית של משלוח המנות היא לחבר בין כולנו – זהו המפתח לקהילה וזהו המפתח לגאולה. לכן, גם אם איננו יכולים לתת משלוחי מנות למבודדים או לחולים – עלינו לחשוב עליהם. במיוחד בפורים השנה עלינו לחשוב על כל מי שקשה לו, על כל אלו שנמצאים לבדם ועל כל אלו שנמצאים בבידוד, על כל חולי הקורונה ועל כל אלו שקרוביהם חולים בקורונה או שחלילה אף נפטרו בשנה זו. השמחה שלנו תהיה שלמה, רק אם נדע לחשוב על אחרים ולשמח אחרים.

לכן אני מציע שפרט למשלוח מנות (לאדם אחד) ולמתנות לאביונים (לשני עניים), **כל אדם (או כל משפחה) יחשוב על שלושה אנשים או משפחות שהוא מתקשר אליהם בפורים לדרוש בשלומם או דואג לשמח אותם אפילו בדבר קטן**. ובע"ה מתוך שמחה אמיתית, נזכה יחד לרוממות מיוחדת שתתן בנו כוח בהתמודדות עם הקורונה, ושנזכה לבריאות טובה ולשמחה מרובה, של כל אחד

ברכת ה' עליכם,

הרב יוסף צבי רימון

יו"ר עמותת סולמות

ראש הישיבה ורב המרכז האקדמי לב

רבה של אלון שבות דרום